

Centraal bureau voor de statistiek

Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen

Het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie was in maart, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, bijna 1% kleiner dan in februari. De groei van het eerste kwartaal van 1989 bleef achter bij die in de kwartalen van 1988. Het indexcijfer van de orderpositie in de industrie, gemeten in de Conjunctuurtest, bereikte in maart een recordhoogte. Het volume van de invoer van goederen daalde in februari met 3% ten opzichte van dezelfde maand van vorig jaar. De uitvoer nam daarentegen met 4% toe. De voor prijsveranderingen gecorrigeerde consumptie door gezinnen was in februari 2% groter dan in de overeenkomstige maand een jaar eerder. Het volume van de totale bruto investeringen in vaste activa steeg in het vierde kwartaal van 1988 met bijna 7%; in het jaar 1988 als geheel werd 9% meer geïnvesteerd. Het volume van het Bruto Binnenlands Produkt tegen marktprijzen was in het vierde kwartaal van 1988 2,8% groter dan in het overeenkomstige tijdvak van 1987. Het groeicijfer over geheel 1988 kwam uit op 3,0%. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden maart en midden april met 0,4% gestegen. De overige in het conjunctuurbericht opgenomen prijsreeksen tonen een oplopende tendens. De dollarkoers en de rentetarieven stegen in de loop van mei sterk.

Dit blijkt uit de gegevens die op 19 mei beschikbaar waren. In de Focus wordt nader ingegaan op de ontwikkelingen in de nationale economie in 1988.

Productie

Het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie was in maart, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, bijna 1% kleiner dan in februari. Ook het produktieniveau in de nijverheid lag in maart onder dat van de daaraan voorafgaande maand (-3%).

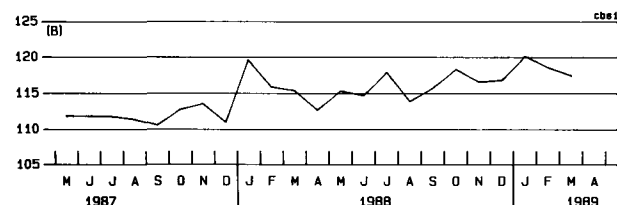
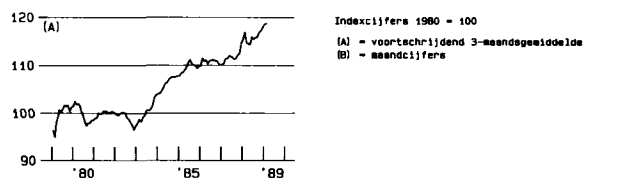
In maart was het produktievolume van de industrie 2% groter dan in de overeenkomstige maand van 1988. Hiermee kwam het groeicijfer van het eerste kwartaal op ruim 1%. Deze mutatie blijft duidelijk achter bij de groeicijfers die in de kwartalen van 1988 werden gerealiseerd. Hierbij wordt aangetekend dat het produktieniveau in het eerste kwartaal van 1988 relatief hoog was. Over heel 1988 nam de industriële productie met 4% toe.

Bij de onderscheiden bedrijfsklassen lag het produktievolume van de elektrotechnische industrie in het eerste

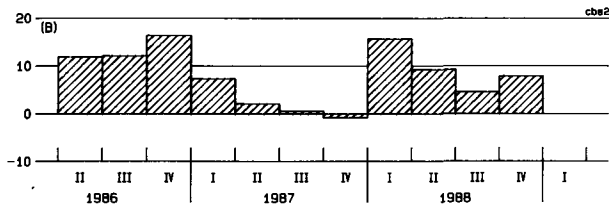
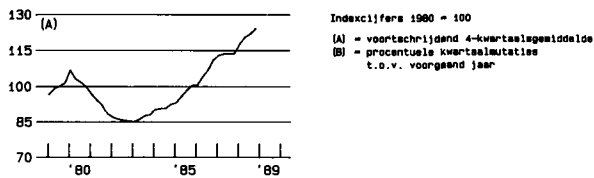
kwartaal onder dat van het overeenkomstige kwartaal van 1988. Het groeicijfer van de chemische industrie week in het eerste kwartaal weinig af van het industriële gemiddelde. De hout- en bouwmaterialenindustrie kende het grootste accres, terwijl ook de productie in de basismetaal meer dan gemiddeld toenam. Het produktievolume van de delfstoffenwinning was in de eerste drie maanden van dit jaar 6% groter dan in het overeenkomstige tijdvak van 1988. Mede als gevolg hiervan overtrof het groeicijfer van de nijverheid (excl. de bouw) in het eerste kwartaal dat van de industrie.

Volgens de uitkomsten van de Conjunctuurtest bereikte het indexcijfer van de orderpositie van de industrie in maart een recordhoogte van 123 (1984 = 100). Uit de kwartaalvragen bleek dat de bezettingsgraad van de beschikbare productie-installaties in maart 1989 gestegen is tot 86%. Per saldo

Productie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

Investeringen: bedrijven (volume)

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1982/86	1987	1988	1988			1989				Trend ²⁾	
	gemidd.			2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	jan.	febr.	mrt.		apr.
VOLUME-GEGEVENS												
<i>Productie in de nijverheid</i>												
Nijverheid (excl. bouw nijverheid)	3	1	1	0	4	3	2	3	3	1	.	I+
Delfstoffenwinning	3	1	-11	-8	4	-2	6	10	4	3	.	I
Industrie	3	1	4	2	4	4	1	0	2	2	.	I+
Voedings- en genotmiddelenindustrie	1	0	2	2	4	1	I+
Textiel-, kleding- en lederindustrie	1	-3	2	-2	5	4	I
Papier- en grafische industrie	2	3	6	5	7	3	.	1	4	.	.	I+
Chemische industrie	8	6	4	2	7	3	I+
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	4	4	0	6	3	I+
Hout- en bouwmaterialenindustrie	3	1	8	4	4	9	I++
Basismetalenindustrie	2	2	8	1	13	9	4	4	3	.	.	I++
Elektrotechnische industrie	4	-2	4	3	1	9	I+
Rest metaal- en overige industrie	2	-2	3	2	1	4	I
Openbare nutsbedrijven	2	2	-3	-2	4	2	I
Bouwnijverheid: begonnen woningen	0	-11	20	12	9	38	.	12	-21	.	.	I++
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>												
Invoer, totaal	6	6	7	13	6	3	.	22	-3	.	.	I++
Grondstoffen en halffabrikaten	5	6	7	13	4	5	.	25	0	.	.	I++
Consumptiegoederen	4	11	5	12	3	-1	.	13	-9	.	.	I+
Investeringsgoederen	12	3	5	14	18	-1	.	36	-6	.	.	I++
Algemene goederen	0	4	11	17	11	5	.	1	-5	.	.	I++
Totaal, excl. energie	7	7	6	13	7	1	.	24	-2	.	.	I++
Uitvoer, totaal	5	5	8	10	12	6	.	19	4	.	.	I++
Onbewerkte agrarische producten	4	6	9	14	2	10	.	15	-9	.	.	I++
Delfstoffen	-1	-1	-9	-4	13	-2	.	22	3	.	.	I
Fabrikaten	6	5	8	8	11	6	.	19	6	.	.	I++
Totaal, excl. energie	5	6	10	12	13	7	.	25	6	.	.	I++
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>												
Binnenlandse consumptie, totaal	2	3	2	1	2	1	.	2	2	.	.	I
Voedings- en genotmiddelen	1	2	1	1	2	1	.	-1	0	.	.	I
Duurzame consumptiegoederen	3	5	1	-1	2	-1	.	3	6	.	.	I
Overige goederen en diensten	2	2	2	2	2	2	.	3	1	.	.	I+
<i>Investerings in vaste activa</i>												
Bruto investeringen, totaal	6	2	9	8	3	7	I++
Bedrijven	7	2	9	9	5	8	I++
Overheid	-2	-3	4	1	-9	-1	I+
<i>Kwartaalrekeningen</i>												
Bruto Binnenlands Product	2,3	1,5	3,0	2,3	2,9	2,8	I+
Bruto Nationaal Produkt	2,2	1,7	2,6	2,4	2,4	2,4	I+
Bruto Nationaal Inkomen	2,6	0,9	2,8	1,8	2,2	2,3	I+
PRIJZEN												
Productenprijzen industrie, tot. afzet	-1,5	-2,3	0,9	0,2	1,1	2,7	.	5,7	5,5	.	.	I
Productenprijzen industrie, verbruik	-4,4	-4,6	-0,2	-1,6	0,9	1,9	.	6,3	6,6	.	.	I
Ruilvoet, unit value (goederen)	1	-3	1	1	0	0	.	-3	-1	.	.	I
Invoerprijzen, unit value	-3	-6	0	-2	1	3	.	8	9	.	.	I
Invoerprijzen, excl. energie, unit value	0	-6	2	1	4	6	.	8	9	.	.	I+
Uitvoerprijzen, unit value	-2	-9	1	-1	1	3	.	5	8	.	.	I
Uitvoerprijzen, excl. energie, unit value	0	-6	2	0	3	4	.	4	8	.	.	I+
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	2,1	-0,7	0,7	0,7	0,9	1,0	0,8	0,8	0,9	0,8	1,0	I
Regelingslonen particulier bedrijf	1,4	0,4	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,8	1,1	.	I
Regelingslonen overheid	-1,4	1,4	0,3	0,4	0,3	0,0	1,6	1,6	1,6	.	.	I
Regelingslonen trendvolgers	-0,5	0,7	1,0	1,0	1,1	1,1	0,3	0,3	0,3	0,3	.	I
Dollarkoers, contante notering	-2	-17	-2	-6	2	4	11	11	9	12	12	I+
OVERIGE INDICATOREN												
Consumentenvertrouwen ¹⁾ (in %)		-1	2	1	4	6	14	15	13	13	12	.
Koersindex voor aandelen, algemeen	28	4	-9	-15	-17	14	27	31	27	23	25	I+
Uitgesproken faillissementen	-15	-15	2	11	-8	6	-1	16	-13	-2	-1	I+
<i>Conjunctuurtest industrie</i>												
Bezettingsgraad (in %)		84	85	85	85	85	86	I
Orderpositie (1984=100)		102	107	102	109	114	119	116	117	123	.	I++
Beoordeling orderpositie ¹⁾ (in %)		-14	-6	-7	-4	-4	-1	-2	-2	0	.	.
Beoordeling voorr. eindproducten ¹⁾ (in %)		3	2	2	2	1	3	3	4	1	.	.
<i>Arbeidsmarkt</i>												
Aantal banen van werknemers, totaal	0	2	2	2	3	3	I+
Landbouw en visserij	-1	2	6	6	7	5	I++
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	-1	1	1	1	1	1	I
Bouwnijverheid	-3	1	3	3	2	3	I+
Handel, horeca en vervoer	0	4	4	4	4	4	I+
Overige dienstverlening	2	1	2	2	3	3	I+
Aantal uren uitzendkrachten	3	3	8	10	8	5	8	I++
<i>Geld en krediet</i>												
Spaartegoeden	3,5	3,4	1,3	0,3	1,4	2,9	.	3,7	4,1	.	.	I
Verstrekt consumptief krediet	4	8	2	1	1	5	4	8	-1	6	.	I+
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	4	9	9	10	11	.	13	13	.	.	I++
Geldhoeveelheid	8	7	7	9	6	7	.	5	6	.	.	I++
Secundaire liquiditeiten	8	0	11	9	15	17	.	23	24	.	.	I++
Officieel wisseldisconto (in %)	5,3	4,4	3,7	3,25	3,9	4,2	5,0	5,0	5,0	5,0	5,5	I++
Daggeldmarktrente (in %)	6,3	5,2	4,4	3,6	5,0	5,2	6,0	5,6	6,1	6,4	6,3	I++
Rendement op staatsobligaties (in %)	8,0	6,3	6,1	5,9	6,3	6,1	6,8	6,4	6,9	7,1	7,0	I+

1) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

2) Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

- = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

achte slechts 1% van de ondernemers de productiecapaciteit te groot.

Buitenlandse handel

Het volume van de invoer van goederen daalde in februari met 3% ten opzichte van dezelfde maand van vorig jaar. De uitvoer daarentegen toonde een groei van 4%. Omdat de maandcijfers van de buitenlandse handel vaak sterke fluctuaties kennen ontstaat een beter te interpreteren beeld wanneer de cijfers over een wat langere periode worden bezien. Het twaalfmaands voortschrijdend gemiddelde van de invoer tot en met februari was 8% groter dan een jaar daarvoor; de uitvoer nam aldus gemeten met 9% toe. Bij de invoer droegen de grondstoffen en halffabrikaten, de investeringsgoederen en de algemene goederen alle nagenoeg even sterk bij aan de groei; de invoer van consumptiegoederen nam over dezelfde periode met 4% toe. De groei van de uitvoer was de resultante van een toename van de export van onbewerkte agrarische producten en van fabriekaten en een daling van de buitenlandse afzet van delfstoffen.

Consumptie

Het volume van de totale binnenlandse consumptie door gezinnen was in februari 2% groter dan in dezelfde maand van 1988. Dit ondanks een daling van het aantal koopdagen van 26 in 1988 naar 25 in 1989. Vooral de aankopen van duurzame consumptiegoederen stegen sterk (6%). Deze stijging werd voor het grootste deel gedragen door het zeer forse accres van de aankopen van personenauto's (31%). De voor prijsveranderingen gecorrigeerde uitgaven aan voedings- en genotmiddelen lagen in februari op hetzelfde niveau als in februari 1988; de uitgaven aan overige goederen en diensten stegen met 1%.

Het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkeling van de Nederlandse economie was, volgens het consumentenconjunctuuronderzoek, in april opnieuw groot. Op de vijf vragen die gebruikt worden om dit vertrouwen te indiceren werden 12% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. Dit ligt iets onder het topniveau van de eerste drie maanden van 1989.

Investeringen

Het volume van de totale bruto investeringen in vaste activa in het vierde kwartaal van 1988 was 7% groter dan in het overeenkomstige kwartaal van 1987. De bedrijven investeerden 8% meer dan een jaar eerder, de overheid echter 1% minder. Voor het jaar 1988 als geheel resulteerde hiermee een investeringsgroei van respectievelijk 9% en 4%. Deze groeicijfers zijn aanzienlijk hoger dan die voor 1987, toen de bedrijfsinvesteringen met 2% toenamen en de overheidsinvesteringen met 3% daalden.

Kwartaalrekeningen

Het volume van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) tegen marktprijzen in het vierde kwartaal van 1988 was 2,8% groter dan in het vierde kwartaal van 1987. Deze stijging volgt op groeicijfers voor de eerste drie kwartalen van respectievelijk 3,9%, 2,3% en 2,9%. Evenals in het derde kwartaal

lag de groei van het BBP in het vierde kwartaal boven de groei van de nationale bestedingen. In alle kwartalen van 1987 en in de eerste twee kwartalen van 1988 was de groei van de nationale bestedingen juist sterker dan die van het BBP.

De relatief zwakke groei van de nationale bestedingen in het vierde kwartaal kan voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan de ontwikkeling van de voorraden. In het vierde kwartaal werd voor bijna twee miljard gulden op de voorraden ingeteerd; in het overeenkomstige kwartaal van 1987 was de voorraadmutatie vrijwel nihil.

Het complement van de geschetste ontwikkeling van het BBP en de nationale bestedingen komt tot uiting in het uitvoersaldo van goederen en diensten. Dit saldo daalde in de eerste helft van 1988 enigszins, maar steeg in de tweede helft van het afgelopen jaar. Het volume van de uitvoer van goederen en diensten steeg in het vierde kwartaal met 8,1%, dat van de invoer met 4,9%.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie steeg tussen midden maart en midden april met 0,4%. Vergeleken met april 1988 was het prijsindexcijfer 1,0% hoger.

De prijzen van de industriële afzet daalden in februari met 0,1% ten opzichte van januari; ten opzichte van februari 1988 stegen de prijzen met 5,5%. Het prijsindexcijfer van de door de industrie ingekochte goederen lag in februari 0,3% hoger dan in januari jl. en 6,6% hoger dan in februari 1988.

De invoerprijzen van goederen (unit value) waren in februari 9% hoger dan een jaar eerder, de uitvoerprijzen van goederen (unit value) stegen met 8%. Ten gevolge hiervan verslechterde de ruilvoet van de goederenhandel met het buitenland met 1%.

De laatste maanden zijn de prijzen van zowel de industriële afzet en het industriële verbruik als die van de in- en uitvoer van goederen betrekkelijk snel gestegen (zie grafiek 4).

Aantal uren uitzendkrachten

Het aantal door uitzendkrachten gewerkte uren was in het eerste kwartaal van dit jaar 8,0% groter dan in hetzelfde kwartaal van 1988. Dit cijfer ligt dicht bij de stijgingspercentages die in de kwartalen van 1988 werden gemeten.

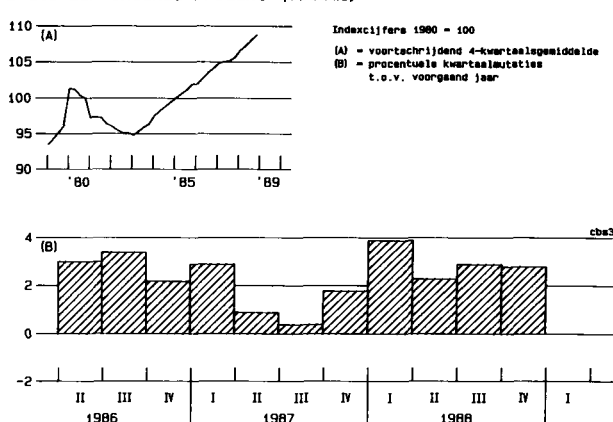
Geld en krediet

De stijgende tendens in de rentetarieven, die zich in de loop van 1988 aftekende, heeft zich in de meest recente periode versterkt voortgezet. Het rendement op staatsobligaties, indicator voor de rente op lange termijn, was gemiddeld in het vierde kwartaal 6,1%; in het eerste kwartaal van dit jaar 6,8% en in april 7,0%. In de eerste weken van mei steeg het rendement verder naar een niveau van 7,4% (19 mei).

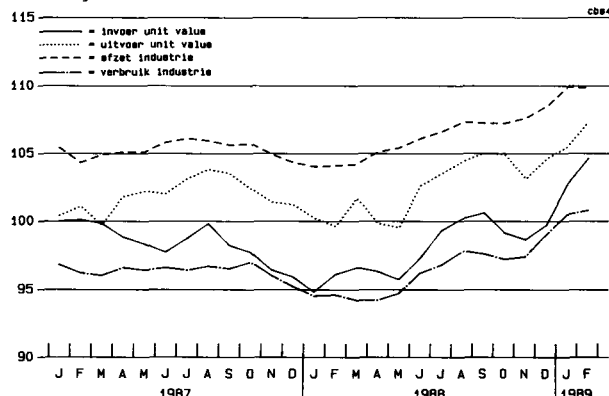
Ook de dollarkoers steeg in de loop van mei sterk. Op 19 mei werd voor een dollar f 2,22 betaald. In de maanden februari, maart en april schommelde de koers nog rond de f 2,10.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

Bruto Binnenlands Produkt (volume)

Prijzen: afzet en verbruik, in- en uitvoer
Indexcijfers 1980 = 100

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1982/86 gemidd.	1987	1988	1988			1989			Trend ²⁾	
				2 ^o kw.	3 ^o kw.	4 ^o kw.	1 ^o kw.	jan.	febr.		mrt.
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)											
Bondsrepubliek Duitsland	3	0	4	3	4	4	.	7	5	.	I+
België	2	2	5	4	6	5	.	3	.	.	I+
Frankrijk	1	2	4	3	6	4	.	5	5	.	I+
Verenigd Koninkrijk	3	4	4	4	4	3	.	1	2	.	I+
Italië	1	3	7	4	9	8	.	1	6	.	I++
Verenigde Staten	5	4	6	6	6	5	.	5	5	.	I++
Japan	4	3	9	10	9	8	.	9	.	.	I++
Europese Gemeenschap	2	2	4	4	5	5	.	4	4	.	I+
Buitenland (gewogen) ¹⁾	2	2	4	4	5	5	I+
Nederland	3	1	1	0	4	3	2	3	3	1	I+
Productie industrie (volume)											
Bondsrepubliek Duitsland	3	0	4	3	5	5	.	8	.	.	I+
België	2	2	5	3	5	4	.	1	.	.	I+
Frankrijk	1	2	5	4	5	5	.	5	5	.	I+
Verenigd Koninkrijk	3	6	7	6	7	7	.	7	7	.	I++
Italië	1	2	6	3	7	8	.	1	6	.	I++
Verenigde Staten	6	4	6	6	6	6	.	6	5	.	I++
Japan	5	3	10	10	9	8	.	9	.	.	I++
Europese Gemeenschap	2	2	5	4	5	5	.	5	.	.	I+
Nederland	3	1	4	2	4	4	1	0	2	2	I+

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

1) Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1987.

2) Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

—I: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

.- = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

Focus: De nationale economie in 1988

Nu de Kwartaalrekeningen voor het vierde kwartaal van 1988 beschikbaar zijn, kan ook een beeld worden gegeven van de ontwikkeling van de Nederlandse economie voor het jaar 1988 als geheel.

Het groeicijfer van het volume van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) tegen marktprijzen is voor 1988 uitgekomen op 3,0%. Vergeleken met de groei in 1987 is dit een verdubbeling.

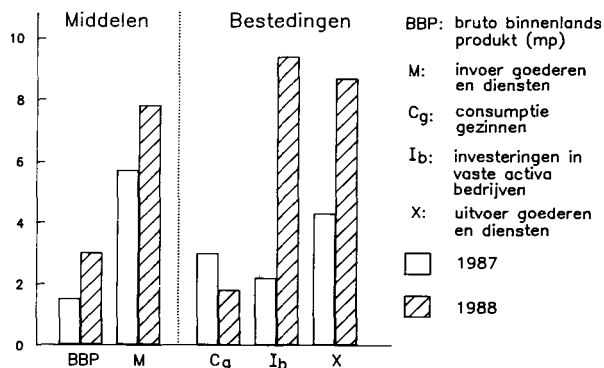
De verschillende bedrijfstakken lieten in 1988 uiteenlopende toegevoegde waarde ontwikkelingen zien. De sterkste volumegroei werd gemeten in de bouw (11,7%), maar ook bij de transport-, opslag- en communicatiebedrijven (5,1%) en de industrie (4,3%) lag de groei duidelijk boven het gemiddelde. De groeicijfers voor de landbouw (2,9%) en handel, horeca en reparatiebedrijven (3,5%) lagen rond dit gemiddelde; de bedrijfstak overige diensten en overheid lag daar iets onder (1,6%). Een sterke daling werd gemeten bij de delfstoffenwinning (-11,0%).

De nationale bestedingen, dit zijn de consumptieve beste-

dingen en de investeringen (inclusief de mutaties in de voorraden en het onderhanden werk), kwamen in volume gemeten 2,3% hoger uit dan in 1987. Vooral de investeringen in vaste activa droegen bij aan deze groei. De bedrijven investeerden 9,4% meer dan in 1987 en de overheidsinvesteringen stegen met 4,0%. De voorraden grondstoffen, halffabrikaten en eindprodukten daalden daarentegen sterk. Deze voorraadintering vond vooral plaats in het tweede halfjaar en was gelocaliseerd bij de industrie. De consumptieve bestedingen door gezinnen namen in 1988 toe met 1,8%. Deze toename ligt duidelijk onder de groei in 1987, die 3,0% bedroeg. Vooral de aankopen van personenauto's en het aardgasverbruik waren debet aan het lagere groeicijfer. De consumptieve bestedingen door de overheid daalden zeer licht (-0,2%). Deze ontwikkelingen van de binnenlandse productie en de nationale bestedingen gingen samen met een sterke groei van de buitenlandse handel. De toename van de uitvoer van goederen en diensten (8,7%) overtrof daarbij die van de invoer (7,8%).

Goederen- en dienstentransacties

Procentuele volumemutaties t.o.v. voorgaand jaar cbs5

Toegevoegde waarde faktorkosten per bedrijfstak

Procentuele volumemutaties 1988 t.o.v. 1987 cbs6

